

La crisi política i la governança econòmica

Isidre Molas

Vicepresident del Senat i president del PSC

**EMETRE UN PUNT DE VISTA SOBRE LA CRISI DE LA POLÍ-
TICA** en general exigeix sacrificar aspectes molt rellevants que potser són molt visibles i immediats. Em sembla, però, que més enllà de les crítiques sobre el funcionament del sistema polític o del comportament dels seus actors, aquesta crisi, en el seu sentit fort, deriva d'un desajust de fons entre el poder polític i la societat. Em centraré, doncs, en un aspecte que considero el més substancial i que, en gran part, és el resultat de l'impacte produït pels canvis sorgits en els àmbits —social, cultural i econòmic— que structuren la convivència política. Els canvis han afectat tant l'eficàcia del poder polític, com les pràctiques i les concepcions dels seus actors, o la confiança i la seguretat dels ciutadans, potser perquè encara no han sorgit vies d'adaptació de les noves realitats a la política democràtica. Dit d'una altra manera, el món antic ha mort i el món nou encara no ha nascut del tot. Som en un començament. La crisi actual de la política, en la meua opinió, té aquesta motivació de fons i hi troben el sentit moltes de les crisis conjunturals que vivim i de les insatisfaccions que es manifesten.

En els darrers vint anys s'han produït profundes alteracions en les estructures de mediació existents entre el poder polític i el món privat sorgides en el segle XVIII, que assenyalen (que ens trobem en un nou escenari. La creació de l'Estat modern (liberal i democràtic) suposà una separació més o menys perfecta entre l'esfera de l'Estat —dotat de

MONOGRÀFIC

fronteres definides, creador i alhora subordinat a l'imperi de la llei com a producte de la representació popular— i l'esfera de la societat—regida per la lliure voluntat dels ciutadans, guiats per idees i valors lliurement expressats. El seu mateix origen fou degut a la necessitat (i a la voluntat) de fer possible que convivessin pacíficament persones que eren diferents per raons religioses o ideològiques, i que ho fessin sota unes lleis comunes i des del respecte a la llibertat de consciència. Tan important com aquesta distinció entre l'esfera pública i l'esfera privada, fou l'aparició d'unes àrees de connexió entre l'una i l'altra: les eleccions, les associacions, els partits polítics i els mitjans de comunicació social definiren uns espais de participació pública dels ciutadans en què exercien el dret de sufragi, la llibertat d'opinió i d'accés a la informació, i que així asseguraven la prioritat de la voluntat de la societat sobre els governants, feien possible el govern democràtic del poble i venien a completar els espais tradicionals de vertebració de la societat civil.

Deia que, com a resultat dels avenços tecnològics i culturals, tant si ens agraden molt com si ens agraden poc, la nostra societat actual ha canviat. Els antics problemes subsisteixen, però ho fan en un marc que ha canviat i en unes condicions diferents. No serveix de res enyorar models del passat, perquè els instruments i els àmbits d'actuació han canviat, i, per tant, els subjectes han d'actuar d'una manera diferent. Dit a l'engròs, la globalització, les innovacions tecnològiques, l'avenç en la recerca i la societat de la informació han alterat tant les societats civils nacionals com les bases sobre les quals s'havia construït l'esfera pública democràtica dels sistemes polítics moderns. Al marge o per sobre de les fronteres dels Estats ha sorgit una esfera privada internacional, dotada d'una lògica privada, que per la seva sola existència ha alterat l'antic equilibri amb l'esfera pública nacional, característic de la societat liberal i democràtica. D'una banda, s'ha creat un ampli espai internacional d'interdependència econòmica i financera, sense direcció unificada, sense regles i sense controls. De l'altra, la societat de la informació ha generat tant la comunicació per via electrònica com una forta concentració de potents grups multimèdia internacionals que esdevenen essencials en la formació i transmissió unilateral de la informació. En nom de la llibertat absoluta de l'esfera

MONOGRÀFIC

Les societats nacionals [...] entreveuen que els poders democràtics dels seus Estats no estan en condicions de decidir sobre els temes més importants del propi país.

privada s'han articulats xarxes supranacionals de poder econòmic i cultural que trameten informació seleccionada, que mouen dimers, valors i models de selecció i de simplificació dels problemes i les idees. Finalment, encara, l'expansió de la delinqüència internacional, sota l'aixopluc del neoliberalisme, posa de manifest també la debilitat dels instruments de lluita contra el crim organitzat.

Ha sorgit, doncs, un espai internacional de la vida econòmica, social i cultural, basat en decisions lliures del control de qualsevol dels països considerat separatament, que viu al marge de la penetració democràtica, que queda reduïda a l'interior del territori de cada Estat, i que no completa amb instruments de govern o d'autoregulació: hi detenen l'exercici del propi poder i transfereixen les conseqüències del seu exercici als ciutadans dels Estats, que han d'acudir al rescat dels bancs, i han d'aguantar el cost dels seus errors i de l'actuació d'especuladors sense escrúpols. Com que el poder pot ser creixent, tant com la llibertat, perquè l'un i l'altra són feixos de relacions, l'aparició d'aquest nou espai de poder ha fet que la capacitat de decisió dels governants democràtics hagi minvat: tot i tenir els mateixos poders, han perdut poder, han vist disminuïda la seva capacitat de decisió. Tot plegat ha generat múltiples efectes en l'opinió pública i en la política interior, que s'esdevé de manera coetània als efectes produïts pels nous instruments de comunicació entre polítics i ciutadans. Les nostres mentalitats segueixen encara massa ancorades en els clixés del passat, tot i que la realitat ens assenyala que les condicions han canviat.

Les societats nacionals han viscut un procés interior de desagregació de les demandes i dels subjectes socials, i entreveuen que els poders democràtics dels seus Estats per ells mateixos no estan en condicions de decidir sobre els temes més importants del propi país i dels seus ciutadans (fins i tot són incapaços de controlar les repercussions en el seu país

El poder financer global limita i condiona la democràcia. Segurament com a objectiu principal d'una idea democràtica, avui és prioritar el desenvolupament d'una governança econòmica.

de l'activitat incontrolada dels poders especulatiu, econòmics i mediàtics internacionals). En tot cas han d'encarar els efectes de les polítiques positives produïdes (com, per exemple, en el camp de la sanitat i l'esperança de vida), al mateix temps els produïts per la desagregació de les estructures socials de mediació a partir de les quals s'ha cohesionat la societat plural (parlaments, partits, esglésies, sindicats, família). Com a resultat, la política dels Estats pateix una crisi d'eficàcia, que pot arribar a arrossegar problemes de legitimitat. Els governs, amb independència de la seva major o menor acceptació, poden tenir objectius clars, però no sempre compten amb instruments adequats per a realitzar-los, perquè no hi ha vies d'intervenció i de coordinació prou eficaces en gran part de les decisions que els afecten i condicionen.

Els Estats no sols tenen unes dimensions massa reduïdes per a intervenir amb èxit en la resolució dels problemes polítics propis, sinó, sobretot, no hi ha espais multilaterals d'intervenció adequada. La crisi de la política té les arrels en aquesta manca de vies de participació democràtica en la governança econòmica més enllà de les fronteres. Aquest fet és una causa objectiva d'insatisfaccions, i fins i tot alimenta la resurrecció de falsos profetes i de líders predicadors o populistes, com a reacció davant la impotència de les institucions nacionals per a trobar un marc idoni que pugui preveure i oferir solucions possibles. El resultat és una degradació de la qualitat democràtica. A mi em sembla que la inexistència d'estructures de mediació democràtica entre les persones i els poders dels Estats amb la nova estructura làbil de poders autònoms que ha sorgit és una de les causes més fonades de la crisi de la política. El poder financer global limita i condiona la democràcia. Segurament com a objectiu principal d'una idea democràtica, avui és prioritar el desenvolupament d'una governança econòmica.

“ L'apoteosi barroca dels diners, del poder il·limitat i del triomf [...] constitueixen els valors [...] que es difonen per a arribar a un món que es negui a la conjugació dels verbs «compartir» i «compadir».

Si la política és una activitat que promou la defensa d'interessos, valors i creences, per a permetre la resolució de les diferències a través d'un debat públic i pacífic, aquella no pot ser concebuda sense una connexió profunda amb els valors; ni tan sols tindria sentit. En democràcia, les idees (els programes o les grans concepcions, és a dir, els anomenats «ismes» contemporanis) i els interessos queden sotmesos a les decisions de la majoria o a transaccions que permeten la defensa del predomini dels interessos globals. La vida política és plena de rancors i de complexitats, de blancs i negres, d'acords i de dissensos, d'aproximacions i, a vegades, de matisos; en canvi, les noves tècniques de comunicació i de propaganda exigeixen simplificació, exageració, entreteniment, espectacle.

Per la seva pròpia naturalesa la societat no és una comunitat, encara que la seva pulsio sigui tendir-hi, perquè una societat viu travessada per interessos i creences diferents i potencialment contraposats. Els valors impedeixen la creació d'una societat de subdits, amoral i passiva, resignada, en què tot s'hi val. El pluralisme permet que la societat no sigui devorada pel relativisme de valors, però també que no desembogui en el totalitarisme, en l'integrisme, en la creació de l'enemic interior. La imposició dels valors per la via del poder polític a través d'un Estat «ètic» i dels «enginyers de l'esperit» sempre ha estat un fals camí, perquè la política no ho és tot, ni ha d'abastar-ho tot. L'apoteosi barroca dels diners, del poder il·limitat i del triomf amb uns mitjans sense límit constitueixen els valors d'una «societat sense valors» i sense regles; són valors que es difonen per a arribar a un món que es negui a la conjugació dels verbs «compartir» i «compadir». Una societat és forta quan la seva gent la pensa sencera, és a dir, quan comparteix la pràctica de valors com a responsabilitat personal, tena-

ciat, reconeixement del mèrit i de l'esforç, fraternitat, altruisme, austeritat, pluralisme, confiança en un mateix i en els altres, prudència en les decisions, justificació racional dels propis actes. La llei ha de ser permissiva per a ordenar millor la convivència en llibertat, però la consciència no pot ser laxa.

Els programes d'actuació i les idees es renoven i s'adapten a les possibilitats, en canvi els valors asseguren les continuïtats i obliguen a afrontar els problemes nous. En la desorientació que poden produir la transmissió d'un excés d'informació unidireccional i la irresponsabilitat dels poders internacionals econòmics, especulatius o no, i dels poders mediàtics, els valors constitueixen els signes més sòlids d'identificació dels actors polítics i, per tant, de decantament de les confiançaes i preferències. La defensa de la «societat pluralista» basada en valors democràtics, el desenvolupament de la governança econòmica global i la vertebració d'un marc internacional capaç d'assegurar que l'existència d'un pol capaç de combatre el delicte haurien de ser objectius democràtics transversals que podrien tornar a donar el sentit i el lloc que corresponen a la política.

